

Odprta zbornica za vizualno in intermedijsko umetnost

Forum za samoorganizacijo posameznikov in skupin na področju sodobne umetnosti
KUD Mreža / Galerija Alkatraz
Masarykova 24, 1000 Ljubljana
www.ljudmila.org/odprta_zbornica

Artservis

SCCA, Zavod za sodobno umetnost – Ljubljana
Metelkova 6, 1000 Ljubljana
www.artservis.org

Za:

Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport
Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana

Odziv na odgovor MIZKŠ in zadnjo verzijo Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o samozaposlenih v kulturi, ki je bila poslana v medresorsko obravnavo

Spoštovani,

v Odprti zbornici za vizualno in intermedijsko umetnost (OZ) in Artservisu se zahvaljujemo za vaš odgovor na naše *Stališče do Predloga Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o samozaposlenih v kulturi* z dne 1. 6. 2012. Menimo, da odgovor v nekaterih točkah ne zajema celovite obrazložitve oziroma z nekaterimi rešitvami ne soglašamo, zato vas prosimo za ponovno obravnavo naših predhodnih in novih predlogov o Uredbi.

Ker lahko stopnjo upoštevanja naših predlogov ugotavljamo predvsem preko analize najnovejše verzije *Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o samozaposlenih v kulturi* z dne 18. 6. 2012, ki je bila poslana v medresorsko obravnavo (nova uredba), se želimo v tem pismu odzvati na oba dokumenta hkrati.

Pripombe so strukturirane po sklopih, kot jih je oblikovalo MIZKŠ v odgovoru št. 0070-78/2012/13 z dne 28. 6. 2012.

1. Interdisciplinarni ustvarjalec sodobne umetnosti

Z veseljem pozdravljamo vključitev našega predloga o novem specializiranem poklicu interdisciplinarni ustvarjalec sodobne umetnosti v novo verzijo uredbe, žal pa hkrati ugotavljamo, da so bili temu poklicu dodeljeni bistveno drugačni pogoji, kot smo jih predlagali v OZ in Artservisu. MIZKŠ v odgovoru ne pojasni svoje odločitve o drastično povišanih kvantitativnih kriterijih za interdisciplinarne ustvarjalce sodobne umetnosti. Razmere za delo, čas raziskave in priprave za oblikovanje avtorskega projekta ali razstave (najsi gre za raziskave v zvezi z vsebino in konceptom dela ali raziskave v zvezi z uporabljenimi materiali ali okoliščinami, ki bodo projekt ali razstavo spremljali) so za interdisciplinarnega ustvarjalca sodobne umetnosti *enaki* kot so za slikarje, kiparje, fotografe, grafike in videaste. Zato povečanja kvantitativnih kriterijev na tem področju ne razumemo, saj so ti kriteriji neuravnoteženi z drugimi sorodnimi in primerljivimi poklici in so posledično nepravilni do interdisciplinarnih ustvarjalcev sodobne umetnosti. Kvantitativni kriteriji so v novi uredbi za interdisciplinarnega ustvarjalca sodobne umetnosti najmanj dvakrat višji kot za ostale primerljive (zgoraj naštetih) poklice. Ne gre le za povišanje kriterijev iz 4 razstav na 6, nova uredba namreč zahteva 6 *avtorskih* projektov, kar pomeni, da mora biti vsak od projektov, ki jih izvede interdisciplinarni ustvarjalec, popolnoma nov, česar pa se ne zahteva na področju slikarstva, kiparstva, fotografije, grafike in videa. Menimo, da so standardi, ki so predlagani za ta področja, dokaj primerni, predvsem pa prenosljivi na področje interdisciplinarnega ustvarjalca. Povečanje kvantitativnih kriterijev, kot je to določeno v primeru zgoraj naštetih petih sorodnih poklicev, bo drastično vplivalo na kvaliteto izvedenih projektov. Menimo, da je ohranjanje ali

izboljšanje kvalitete del v interesu tako ustvarjalcev kot ministrstva (npr. kriterij visoke strokovnosti), zato moramo opozoriti na dejstvo, da previsoki kvantitativni kriteriji neizogibno vplivajo na slabšo kakovost projektov. Zaradi navedenega predlagamo upoštevanje kvantitativnih predlogov za interdisciplinarnega ustvarjalca, kot sta jih prvotno predlagala OZ in Artservis:

4 selekcionirane mednarodne in/ali nacionalne razstave ali predstave v referenčnih galerijah ali v okviru referenčnih dogodkov oz. 4 avtorski interdisciplinarni projekti na področju sodobne umetnosti.

2. Upoštevanje nagrad

Določilo o nagradah je očitno eden najbolj problematičnih kriterijev nove uredbe. Število nagrad, ki jih našteva seznam *Nacionalnih nagrad na področju kulture*, je radikalno nižje, kot je število ljudi, ki trenutno prejemajo prispevke za socialno varnost na področjih, kjer so nagrade še vedno vključene med kakovostne kriterije. Menimo tudi, da je prisotnost nagrad za različna področja zelo raznolika in da je zato možnost za pridobitev točk, ki jih prinaša kategorija *nagrade*, za nekatere poklice mnogo večja kot za druge. Vključitev kriterija nagrad se nam zdi upravičena v primeru, če bi bila predhodno izpeljana natančna analiza razmerja med številom nagrad za posamična področja in trenutnim številom samozaposlenih, ki prejemajo prispevke za socialno varnost. Menimo namreč, da bi taka analiza pokazala velika nesorazmerja med področji, še bolj očitno pa bi bilo občutno prenizko število nagrad na vseh področjih ustvarjanja.

Ugotavljamo, da bodo zaradi kriterija nagrad ustvarjalci v večini primerov avtomatično izgubili 10 točk zaradi premajhnega števila nagrad, dodatno pa zaradi tega, ker se bodo nekatere nagrade upoštevale le za obdobje treh let. Predlog, da komisije določajo čas trajanja upoštevanja nagrade, je sicer dobrodošel, a ugotavljamo, da MIZKŠ ni pojasnilo razloga za izključitev predlagane možnosti upoštevanja *nominacij za nagrade* v kategorije nagrade oz. ni pojasnilo, zakaj jih je premestilo v drugo kategorijo. OZ in Artservis sta namenoma predlagali vključitev kategorije *nominacije* ravno v razdelek za nagrade, saj sta menili, da ministrstvo ni uspelo predlagati zadovoljive rešitve za problem občutno premajhnega števila obstoječih nagrad v primerjavi s številom samozaposlenih, ki v področjih, ki kot kakovostni kriterij za pridobitev pravice za plačilo prispevkov za socialno varnost zahtevajo nagrado. Kljub rešitvi, ki jo je MIZKŠ predlagalo (nagrade ustrezno ovrednotijo strokovne komisije ne glede na čas prejetja nagrade), s katero se sicer strinjamo in z njo vsekakor soglašamo, ugotavljamo, da predlog o nagradah še vedno ni ustrezno rešen. Nominacije za nagrade so tako kot nagrade običajno izbrane in podeljene s strani komisije, ki je sestavljena iz uglednih strokovnjakov, ki delujejo na področju kulture. Število nominiranih je večinoma izjemno nizko, zato ni razloga, da se nominacije ne bi uvrstile v kriterij nagrad in bile upoštewane vsaj za obdobje treh let. To bi vsaj v manjši meri popravilo problem izjemno omejenega števila nagrad, ki v novi verziji uredbe ni primerno rešeno. **Predlagamo torej, da se pri vseh poklicih, ki še vedno ohranjajo kriterij nagrade, v ta razdelek doda še kriterij nominacije.**

Poleg navedenega predlagamo dopolnitev seznama Nacionalnih nagrad na področju kulture še z naslednjimi nagradami:

- **Nagrada OHO za mlade ustvarjalce do 35. leta starosti,**
- **ESSL Award za študente vizualne umetnosti,**
- **Nagrada Vordemberge-Gildewart Foundation.**

Vse tri nagrade so prepoznavne, predvsem pa pomembne za mlajše ustvarjalce na področju sodobne vizualne umetnosti.

V zvezi z nagradami naj še enkrat opozorimo tudi na poklice, ki nagrad nimajo oz. jih je tako malo, da bi jih bilo vredno odstraniti iz kvantitativnih kriterijev. OZ in Artservis ugotavljata, da za področje intermedijske umetnosti uredba navaja le tri nagrade, ki so specifične za to področje: pixelpoint, kibla in netko. Možnost za pridobitev ostalih šestih navedenih nagrad si področje intermedijske umetnosti deli s petimi do sedmimi drugimi umetniškimi področji. Glede na aprilsko analizo MIZKŠ o številu samozaposlenih, ki jo je mogoče najti na straneh seje NSK (dokument 02_6_gradivo_MIZK_SSamozaposleni_analiza_april2012_5.xls), je razmerje nagrad na področju intermedijske umetnosti v primerjavi s številom trenutno vpisanih na področju intermedijske umetnosti: 3 nagrade na 34 intermedijskih ustvarjalcev.

3. Mladi ustvarjalci

ZUJIK poleg določitve podrobnejših kriterijev izpolnjevanja izjemnega kulturnega prispevka in prispevka k razvoju področja predvideva, da v primeru prvega vpisa v razvid samozaposlenih uredba določa tudi podrobnejše kriterije za ugotavljanje študijskih dosežkov, ki obetajo pomembno delovanje na področju kulture. Menimo, da bi se lahko predlog, ki smo ga prvotno predlagali za mlade ustvarjalce, upošteval vsaj za tiste, ki se prvič vpisujejo v razvid. Namreč da se na področju nagrad doda kriterij za tiste, ki se v razvid prvič vpisujejo in za katere hkrati velja, da od zaključka študija oziroma strokovnega izpita, če je ta predpisan z zakonom, nista minili več kot dve leti, kot kriterij za ugotavljanje študijskih dosežkov upošteva:

2 strokovni mnenji priznanih strokovnjakov s področij, na katerih prvič vpisani ustvarja.

Nova uredba sicer že predvideva nekaj kriterijev za ugotavljanje študijskih dosežkov, a so ti kriteriji izredno omejeni. Dodatne točke prinašajo le nagrade, ki so zelo redke, ali »drugi pomembni dosežki v času študija na področju umetnosti in kulture, ki se presojuje na podlagi življenjepisa, bibliografije oziroma seznama del ali umetniških dosežkov v času študija.« Menimo, da bi kriterij dveh strokovnih mnenj doprinesel k objektivnosti odločanja o študijskih dosežkih, saj to tako ne bi bilo odvisno le od maloštevilnih nagrad in presojanja strokovne komisije, ki dela mladega ustvarjalca najverjetneje še ne pozna.

4. Intermedijski umetnik

Ugotavljamo, da MIZKŠ ni podalo nobene konkretne utemeljitve glede nadpovprečno visokih kvantitativnih kriterijev za poklic intermedijskega umetnika. Kvantitativne kriterije je MIZKŠ v novi uredbi še dodatno poostrilo, saj je izbrisalo možnost soavtorskih projektov, ki je bila navedena v prejšnjem predlogu uredbe z dne 25. 5. 2012. Kriterij obsega pri intermedijskem umetniku ni ustrezno prilagojen specifikam poklica in hkrati tudi ni uravnotežen s kriteriji za druge poklice (slikar, kipar, fotograf, grafik in videast). Menimo, da MIZKŠ s tako radikalnim razlikovanjem v kriterijih postavlja tako intermedijskega umetnika kot tudi interdisciplinarnega ustvarjalca sodobne umetnosti v neenakovreden položaj. Ministrstvo s tako visokimi kriteriji ogroža kakovost obeh poklicev, kar je v nasprotju z generalnim razmerjem vrednotenja v uredbi, kjer razdelitev kriterijev na 20 točk za kvantiteto in 80 točk za kvaliteto kaže, da naj bi ministrstvo postavljalo na prvo mesto kakovost in ne kvantitete. OZ in Artservis menita, da je kakovost opravljenega umetniškega projekta na prvem mestu in v največjem javnem interesu, zato kvantitativni kriteriji ne smejo biti tako visoki, da lahko ogrozijo kakovost izpeljanega projekta. Predlog nove uredbe ne upošteva dejstva, da so nekateri intermedijski projekti in projekti interdisciplinarnih ustvarjalcev sodobne umetnosti lahko tako obsežni, da njihova izpeljava lahko traja tudi do tri leta. Predlog tudi ne upošteva tehnične zahtevnosti intermedijskih projektov pri sami postprodukciji. Ko gre za elektronsko in programsko zahtevne projekte, so ti namreč zelo občutljivi na prostor in opremo, ki je v dani situaciji na voljo. Velikokrat strojna oprema, ki je bila uporabljena v premierni verziji projekta, v naslednji verziji ni na voljo, saj jo galerije in festivali posojajo za vsak dogodek posebej, vsaka galerija pa ima različno strojno in programsko opremo. To pomeni, da morajo intermedijski umetniki svoje projekte za vsako postprodukcijo znova prilagajati, kar lahko v določenih primerih zahteva tudi dolgotrajno novo programiranje, velikokrat je potrebno elektronsko opremo vzdrževati in popravljati, kar pomeni ogromno dela že za preprosto ponovitev predstavitve projekta. Umetniki lahko tako za postprodukcijo potrebujejo celo enako količino časa, kot za samo produkcijo dela. MIZKŠ s predlaganimi standardi omejuje ustvarjalce hkrati pa jih sili v oblikovanje več manjših, zaradi previsokih kvantitativnih standardov pa posledično tudi manj kvalitetnih projektov. Velikih in kakovostnejših pa na ta način ne podpira, še manj pa spodbuja. Verjamemo, da si MIZKŠ želi spodbujati tudi oblikovanje večjih, tehnološko kompleksnejših in vsebinsko ter konceptualno kompleksnejših projektov, saj lahko tudi na ta način spodbuja prepoznavnost slovenske sodobne umetniške produkcije.

Poleg naštetega ugotavljamo, da tako kot pri interdisciplinarnem ustvarjalcu tudi tu MIZKŠ z definicijo *avtorskega projekta* dodatno obremenjuje intermedijske ustvarjalce in ne upošteva dejstva, da intermedijske projekte velikokrat izvaja večje število umetnikov ali sodelavcev (tehnikov).

Predlagamo torej, da MIZKŠ ponovno prouči specifikam poklica intermedijskega umetnika, kvantitativne kriterije primerljivo uskladi s poklici slikar, kipar, fotograf, grafik in videast ter pri tem upošteva različne velikosti in tehnične zahtevnosti izvedbe projektov pa tudi zahtevnost in dolgotrajnost raziskave o vsebinskih in tehničnih specifikah projektov. Na podlagi naštetega

predlagamo, da MIZKŠ zniža kvantitativne kriterije obeh poklicev, kot sta to predlagala OZ in Artservis:

4 avtorski projekti ali postprodukcije oz. soavtorski projekti na referenčnih prireditvenih prostorih, prireditvah in festivalih doma ali v tujini (1 avtorski referenčni projekt nadomesti 3 postprodukcijske oz. soavtorske projekte).

V zapis avtorski referenčni projekt se lahko vrine tudi besede »večji ali kompleksnejši projekt«, o nivoju zahtevnosti (po vsebinski in/ali tehnični plati) pa naj odloča strokovna komisija na podlagi opisov predstavljenih projektov.

5. Kurator

Kuratorji opravljajo različna dela, pri čemer se nekateri lahko osredotočajo bolj na razstavno dejavnost kot na pisanje in objavlanje strokovnih besedil. Menimo, da bi MIZKŠ moralo upoštevati tudi kuratorje, ki se odločajo za bolj specializirano usmerjanje svoje dejavnosti, npr. zgolj ustvarjanje razstavnih programov in projektov, ne pa pisanje strokovnih besedil. S tem se njihova dejavnost približa dejavnosti galerista, kot samostojni kuratorji pa še vedno niso vezani na določeno galerijo.

V zvezi s pisanjem in objavlanjem strokovnih besedil pa bi radi poudarili tudi uredniško delo. Urejanje publikacije (kataloga, monografije, zbornika ...) je vsaj tako kompleksno, kot realizacija razstavnega projekta, vendar to ni omenjeno v referencah. Neodvisni kuratorji veliko težje od zaposlenih pridobijo nove projekte in sodelovanja z galerijami. Z upoštevanjem uredniškega dela pa se razširi referenčno polje njihovega delovanja in na tak način tudi ustrezno prizna pomembnost umetnostnih publikacij, ki trenutno s strani MIZKŠ, JAK in ostalih institucij niso ustrezno podprte in upoštevane.

Predlagamo tudi, da se podobno kot pri poklicu konservator-restavrator, tudi pri poklicu kurator referenčno ovrednoti in upošteva pridobljena strokovna izobrazba.

Zato predlagamo, da se besedilo pri obsegu dejavnosti preoblikuje v:

3 razstavne projekte na referenčnih domačih in/ali tujih likovnih prizoriščih ali 3 uredništva umetnostnih publikacij (razstavni katalog, monografska publikacija, zbornik tekstov) in vsaj 9 objavljenih strokovnih besedil pri referenčnih izdajateljih, ali vsaj 9 razstavnih projektov in/ali festivalov na referenčnih domačih in/ali tujih likovnih prizoriščih (1 festival nadomesti 3 razstavne projekte), ali zaključeno izobraževanje za poklic kuratorja pri referenčnih izobraževalnih organizacijah.

6. Performer

Nasprotujemo uvrstitvi performansa izhajajočega iz vizualne umetnosti (šestdeseta leta prejšnjega stoletja) na področje uprizoritvene umetnosti brez posebne kvantitativne specifikacije za performerje na področju vizualne umetnosti. Obstoječ predlog v novi uredbi namreč ne upošteva specifik poklica performerja, ki izhaja iz področja vizualne umetnosti. Specifika performansa je mnogokrat ravno njegova neponovljivost in vezanost na kontekst (kraj, čas, občinstvo). Lahko ga razumemo tudi kot dogodek ali intervencijo, ki je velikokrat neponovljive narave, ali pa njegova ponovitev zahteva radikalno spremembo formalnih in/ali vsebinskih elementov z vsako uprizoritvijo znova, torej variacije. V to kategorijo performansa prištevamo tudi dela s področja body arta. Predlagamo, da MIZKŠ upošteva zgoraj omenjene specifik poklica, posebej ko gre za performanse, ki so očitno kontekstualno, časovno in krajevno definirani oz. neponovljivi. Ponovno torej navajamo predlog OZ in Artservisa in ga dopolnjujemo z dodatnim pojasnilom:

4 enkratni avtorski projekti (kontekstualno, časovno in krajevno definirani performansi) ali 8 postprodukcij (v smislu variacij) oz. soavtorskih projektov na referenčnih prireditvenih prostorih, prireditvah in festivalih doma ali v tujini oz. sorazmerna kombinacija obeh kriterijev (1 enkratni avtorski referenčni projekt nadomesti 3 postprodukcijske (variacije) oz. soavtorske projekte).

Ugotavljamo, da je MIZKŠ pripombe in predloge OZ in Artservisa upoštevalo v zelo omejenem obsegu in veliko naših predlogov niti ni navedlo v 8. točki predloga za medresorsko obravnavo nove uredbe *Predstavitev sodelovanja javnosti*. Navedeni niso bili naši predlogi glede intermedijskega umetnika,

performansa, nominacij itn.

Na tem mestu želimo izraziti tudi našo zaskrbljenost glede trenutnega stanja na področjih vizualne in intermedijske umetnosti, saj opažamo, da so se v zadnjem času oblikovale dodatne neugodne razmere za ustvarjalce. Zaradi drastičnega znižanja sredstev galerijam so te začele krčiti število razstav, kar bo posledično vplivalo na samozaposlene in njihovo možnost doseganja kriterijev za pridobitev pravice za plačilo prispevkov za socialno varnost. Sredstva so se zmanjšala tudi za projekte in štipendije. Plačilo dela vizualnih in intermedijskih umetnikov je zelo redko plačano (problem neizplačevanja razstavnin). Poleg tega je MIZKŠ pred kratkim izdalo nov pravilnik o komisijah, ki je področje vizualne in intermedijske umetnosti združil z arhitekturo in oblikovanjem, kar bi posledično lahko za ustvarjalce iz štirih področji pomenilo daljše čakalne roke za potrditev njihovih prošenj in zmanjšano objektivnost pri ocenjevanju njihove strokovnosti zaradi primerljivo manjšega števila strokovnjakov s štirih področij v primerjavi s področji, kjer se komisije niso združile oz. se te ukvarjajo le z enim specifičnim področjem.

Lep pozdrav,

Odprta zbornica za vizualno in intermedijsko umetnost
Zanjo: Mag. Ana Čigon

Artservis / Zavod SCCA Ljubljana se pridružuje mnenju Odprte zbornice za vizualno in intermedijsko umetnost izraženem v pričujočem dokumentu.

Ljubljana, 2. 7. 2012